

Emlékezés Heller Erikre (1880-1958), a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjára

Remembering Erik Heller (1880-1958), Corresponding Member of the Hungarian Academy of Sciences

Heller Erik 1880. május 15-én született Budapesten Heller Ágost mérnök, fizikus és bleybachi Bolberitz Georgina gyermekeként. Testvérei Heller Farkas, Heller René Lothár és Heller Georgina voltak. Heller Erik felesége Nemeskéry Kis Irént vette feleségül és 1922-ben született fiuk, Heller György.

Heller Erik alap- és középfokú tanulmányait 1890 és 1898 között a budapesti II. kerületi királyi katolikus főgimnáziumban végezte, majd a Budapesti Tudományegyetem (az ELTE jogelődje) jog és államtudományi karának hallgatója volt, ahol 1904-ben avatták jogi doktorrá.

A közszolgalatban végigjárta az igazságügyi rendszer lépcsőfokait és itt szerzett gyakorlati tapasztalatokat. Már egyetemi tanulmányai alatt 1902-től a Pestvidéki Királyi Törvényszéken gyakornokoskodott, majd 1906-ban bírósági aljegyző, 1908-ban jegyző lett, később, 1913-ban aljárásbíróvá nevezték ki Nezsideren (mai Neusiedl am See), azután pedig a Budapesti Királyi Büntető Járásbíróságon. 1914-ben kapott bírói pulpitust a Budapesti Királyi Törvényszéken. 1916-tól az Igazságügyminisztériumba került, ahol 1919-ben miniszteri titkárként, 1921-től királyi főügyészhelyettesként dolgozott.¹

Heller Erik érdeklődése 1923-ban a közszolgalatot követően a tudományos pálya felé fordult. Anyagi büntetőjoggal, büntető eljárásjoggal s a fiatalok büntetőjogával foglalkozott.

A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem jog- és államtudományi karán magántanári képesítést szerzett és ebben a minőségben tanított. 1925-ben Klebelsberg Kunó javaslatára a kormányzó a szegedi Ferenc József Tudományegyetem büntető anyagi jogi tanszék vezetőjeként nyilvános rendes tanárnak nevezte ki. Az 1933/34. évi tanévben a jogi kar dékánjává választották. A következő, 1934/35. évi tanévben a kar prodékáni teendőit látta el. 1940 őszén – azt követően, hogy a Ferenc József Tudományegyetem a II. bécsi döntést követően visszatért Kolozsvárra – a kolozsvári egyetem tanszékvezető nyilvános rendes tanára, majd a kolozsvári jogi kar dékánja lett. 1944 és 1949 között az

¹ Németh György Attila: Heller Erik (1880-1953), A Szegedi Tudományegyetem professzorai I., Forum Acta Iuridica et Politica, 2020. X/1. szám, 279-280. old.

anyagi büntetőjog és a bűnvádi eljárási jog nyilvános és rendes tanára volt a Pázmány Péter Tudományegyetem jog- és államtudományi karán.¹ Fontos megemlíteni, hogy tagja volt a *Jog* c. folyóirat szerkesztő bizottságának.

Heller Eriket 1943-ban választotta a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává. Hat évvel később, 1949. október 31-én testvérével és az MTA 122 levelező és rendes tagjával együtt a Magyar Tudományos Akadémia tanácskozó tagjává minősítették vissza. Négy tizeddel később, 1989-ben állították helyre akadémiai tagságát.

Ideológiai és politikai okokból történő félreállítása azonban nem jelentett törést a tudomány iránti elkötelezettségében. Továbbra is, egészen haláláig dolgozott, szenvedélyes kutatói lelkesedése mindvégig megmaradt. Móra Mihály német nyelvű nekrológiájában írta róla, hogy a halála előtt előtti néhány héttel, még „gyermeki érdeklődéssel” vetette bele magát egy jogi kandidátusi disszertáció körül kialakult akadémiai vitába.

Heller Erik, a kiváló jogtudós 1958. október 15-én, 78 éves korában hunyt el.

Főbb munkái

Bűnvádi perrendtartás a fiatalok bűnügyeiben, figyelemmel a törvényhozás feladataira. Bp., 1912.: *A becsület védelméről szóló 1914:41. tc.* Pécs, 1914.: *A hatóságok büntetőjogi védelméről szóló 1914:40. törvény,* 1916.: *A büntetőjogi elméletek bírálata bevezetésül a büntetéskiszabás elméletéhez.* Bp., 1924.: *Magyar büntetőtörvénykezési jogi jegyzetek.* Szeged, 1926.: *Magyar büntetőjogi jegyzetek.* Előadásai alapján összeállította Mecsér József, 1929.: *A magyar büntetőjog tankönyve 1-2., 1931-37. : A „Ne bis in idem” elve a büntető törvénykezési jogban,* 1932.: *A magyar. katonai büntetőjog általános tanai,* 1937.: *A magyar sajtóbüntetőjog,* 1937.: *Revízió és büntető kódex,* 1939.: *Büntetőjogi és büntetőtörvénykezési jegyzet,* előadásai alapján összeállította: Bellér István, 1940.: *Egyházjogi jegyzetek.* Előadásai alapján összeállította: Személyi László, 1940.: *Büntetőjog és világnézet.* Bp., 1941.: *Büntetőjogunk haladásának útja,* Szeged, 1941., 1942.: *Megtorlás, prevenció, korszellem.* Bp., 1943.: *- Szubjektivizmus és objektivizmus a büntetőjogban,* Kolozsvár, 1944.: *- A magyar büntetőjog általános tanai.* Rövidített tankv. Bp., 1945.: *- A magyar. büntetőtörvénykezési jog tankönyve 1-2. köt.* Bp., 1947-49.: *a Büntetőjogi tanulmányok című kötet, szerkesztette* (Bp., 1933) Angyal Pál-émlékkönyvet és a *Jogi értekezések Degré Miklós 70. életévé betöltésének megünneplése alkalmából* (Szeged, 1937.) c. kötetet.

Felhasznált irodalom

- Törő, László Dávid (2023) Balogh Jenő. Kultuszteremtés és kötelességtudat. In: A Magyar Tudományos Akadémia elnökei és főtítkárai. Magyar Tudományos Akadémia, HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, pp. 287-294. ISBN 978-963-416-384-8 Link: <https://real.mtak.hu/196421/>
- Markó László, Burucs Kornélia, Balogh Margit, Hay Diána (2003): A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825-2002. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest Link: <http://real-eod.mtak.hu/7573/1/AMTATagjai1825-2002.pdf#page=88>
- Fekete Gézané: A Magyar Tudományos Akadémia tagjai, 1825-1973 Link: http://real-eod.mtak.hu/41/1/EKK_18.pdf#page=32
- Bódiné dr. Beliznai Kinga: Balogh Jenő életútja 1864-1953, (Jogtörténeti szemle 2016/1) Link: https://real-j.mtak.hu/16535/1/EPA04139_jogtorteneti_szemle_2016_01.pdf#page=3
- Kónya Sándor: Balogh Jenő, az Akadémia főtitéára (Magyar Tudomány, 1990/35) Link: http://real-j.mtak.hu/146/1/MATUD_1990.pdf#page=1209
- Stipta István: Balogh Jenő, az igazságügy református minisztere (Jogtörténeti Szemle 2017/4) Link: http://real.mtak.hu/78850/1/jogtorteneti_szemle_2017_4_u.pdf#page=3
- Stipta István: Balogh Jenő és a büntető perjog, (Jogtörténeti szemle 2016) Link: <https://real.mtak.hu/63791/>

Prof. Dr. Cziné Ágnes
Alkotmánybíró, tanszékvezető egyetemi
tanár
Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntető Eljárásjogi Tanszék
Károli Gáspár Református Egyetem (KRE)
Állam- és Jogtudományi Kar
email: czine.agnes@kre.hu

